

Ζητήματα έμφυλης ισότητας στον ακαδημαϊκό χώρο: Δεκατρείς συνεντεύξεις με γυναίκες ακαδημαϊκούς

Χριστίνα Δάλλα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Φαρμακολογίας, Ιατρική Σχολή, ΕΚΠΑ

1. Ποια είναι η εργασία σας και πως φτάσατε μέχρι εδώ;

Είμαι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Φαρμακολογίας στην Ιατρική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Η θέση αυτή περιλαμβάνει εκπαιδευτικό, ερευνητικό, κλινικό και διοικητικό έργο. Το εκπαιδευτικό έργο αφορά στη διδασκαλία μαθημάτων Νευροψυχοφαρμακολογίας σε προπτυχιακό επίπεδο στην Ιατρική Σχολή, αλλά και σε άλλα τμήματα, όπως στη Νοσηλευτική. Επίσης, διδάσκω θέματα Φαρμακολογίας και Νευροεπιστημών σε μεταπτυχιακό επίπεδο, σε περίπου 20 μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών στο Φαρμακευτικό τμήμα του ΕΚΠΑ, στο Βιολογικό, στην Ιατρική κ.α. Ταυτόχρονα, ασκώ κλινικό έργο στο Φαρμακείο του Αρεταιείου Νοσοκομείου ως μέλος της Πανεπιστημιακής Κλινικής. Επίσης, ένα πολύ σημαντικό μέρος της εργασίας μου είναι η έρευνα, εφόσον είμαι υπεύθυνη της ερευνητικής ομάδας ψυχοφαρμακολογίας, η οποία αποτελείται από μεταδιδάκτορες, υποψήφιους διδάκτορες, μεταπτυχιακούς και προπτυχιακούς φοιτητές από την Ελλάδα και το εξωτερικό. Οι μελέτες μας στο εργαστήριο αφορούν στον ρόλο του φύλου σε μοντέλα κατάθλιψης και στρες και στην απόκριση στη φαρμακευτική αγωγή. Επίσης, ασκώ διοικητικό έργο εφόσον είμαι Αντιπρόεδρος και εκλεγμένη Πρόεδρος της Μεσογειακής Εταιρείας για τις Νευροεπιστήμες και ταυτόχρονα, είμαι μέλος του Ινστιτούτου Βιολογίας και Ιατρικής του Στρες (IBIS), μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου της Ελληνικής Εταιρείας Γυναικών Πανεπιστημιακών (ΕΛΕΓΥΠ), και ιδρυτικό μέλος του Ελληνικού Συμβουλίου για τον Εγκέφαλο. Στα πλαίσια αυτών των ρόλων λαμβάνω μέρος στη διοργάνωση επιστημονικών συνεδρίων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, αλλά και δράσεων που απευθύνονται στο ευρύ κοινό. Επίσης, είμαι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου το European Brain Foundation και μεταβαίνω συχνά στις Βρυξέλλες για συναντήσεις σχετικά με την έρευνα για τον εγκέφαλο. Τέλος, είμαι μέλος διαφόρων επιτροπών στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, όπως επιτροπές του Εθνικού Οργανισμού Φαρμάκων και την Επιτροπή Ισότητας Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων του ΕΚΠΑ.

Θα έλεγα ότι έφτασα μέχρι εδώ μέσω της εκπαίδευσής μου και της συνεχούς δουλειάς και διαβάσματος. Έλαβα καλή εκπαίδευση από ένα δημόσιο σχολείο της Αθήνας και αργότερα από το ΕΚΠΑ, αλλά εμπνεύστηκα πολύ και από τους γονείς μου και τους Καθηγητές μου για να αποφασίσω να ακολουθήσω ερευνητική και ακαδημαϊκή καριέρα. Βασίστηκα επίσης πολύ στους μέντορές μου, εκ των οποίων πολλές ήταν γυναίκες, όπως η επιβλέπουσα της διδακτορικής μου διατριβής στο Εργ. Φαρμακολογίας της Ιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ η αείμνηστη Καθηγήτρια Ζέτα

Ζητήματα έμφυλης ισότητας στον ακαδημαϊκό χώρο: Δεκατρείς συνεντεύξεις με γυναίκες ακαδημαϊκούς

Παπαδοπούλου-Νταϊφώτη, αλλά και η Prof. Tracey Shors στο Rutgers University of New Jersey όπου εκπόνησα τις μεταδιδακτορικές μου σπουδές. Τέλος, βασίστηκα και βασίζομαι ακόμα στους συνεργάτες μου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό και θεωρώ ότι είναι πολύ σημαντικό να χτίζει κανείς επιστημονικά και κοινωνικά δίκτυα, τα οποία βασίζονται στην εμπιστοσύνη, την υποστήριξη και την καλή συνεργασία. Συμπερασματικά, θα έλεγα ότι έφτασα μέχρι εδώ βασιζόμενη στην δουλειά μου με συνέπεια, έχοντας ως αξίες την ακαδημαϊκότητα, την συνεργατικότητα και την ποιότητα στην έρευνα και στην εργασία.

2. Τι είδους προκλήσεις ή εμπόδια αντιμετώπισατε;

Ως ερευνήτρια στην Ελλάδα έχω αντιμετωπίσει διάφορες προκλήσεις, όπως την έλλειψη χρηματοδότησης και η γραφειοκρατία, αλλά θεωρώ ότι αυτά τα εμπόδια ξεπερνιούνται με υπομονή και επιμονή. Επίσης, ως γονέας, έχω αντιμετωπίσει πρακτικά προβλήματα στην εργασία μου, όπως η έλλειψη χρόνου και η δυσκολία προγραμματισμού ταξιδιών, ειδικά όταν η κόρη μου ήταν μικρή. Το ΕΚΠΑ όμως μας παρέχει παιδικό σταθμό και νηπιαγωγείο, στα οποία φοίτησε η κόρη μου για τρία χρόνια. Είχαμε μια άριστη εμπειρία και συνεργασία στον παιδικό σταθμό, αλλά υπήρχαν ορισμένα πρακτικά προβλήματα - όταν π.χ. είχα εργασία ως αργά ή επαγγελματικά ταξίδια- διότι δεν υπήρχε σχολικό λεωφορείο, το οποίο θα μπορούσε να διευκολύνει τις μεταβάσεις.

Ωστόσο, στον εργασιακό μου χώρο έχω αντιμετωπίσει και εμπόδια τα οποία δεν μπορούσα να τα προβλέψω και σχετίζονται με τις ανθρώπινες σχέσεις στο εργασιακό περιβάλλον. Σε αυτό το πλαίσιο έχω υποστεί μη αποδεκτές συμπεριφορές από συναδέλφους. Δεν είμαι σίγουρη ότι αυτές οι συμπεριφορές σχετίζονται με το φύλο μου, αλλά ίσως ως νέα γυναίκα να δυσκολεύτηκα περισσότερο να τις αντιμετωπίσω από ότι θα έκανε κάποιος άλλος στη θέση μου. Σε κάθε περίπτωση, δεν έχω επιτρέψει σε τίποτα να σταθεί εμπόδιο στην δουλειά μου και στοχεύω πάντα στην αριστεία και στην ηθική και δεοντολογική αντιμετώπιση των επαγγελματικών καταστάσεων που αντιμετωπίζω.

3. Τι θα πρέπει να γίνει για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις ή τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες γενικά, στον ακαδημαϊκό χώρο;

Το θέμα της αντιμετώπισης των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες είναι ιδιαίτερα περίπλοκο και χρειάζεται ένα μεγάλο εύρος παρεμβάσεων, οι οποίες πρέπει να βασίζονται σε επιστημονικά δεδομένα. Στη χώρα μας υπάρχουν προσπάθειες ως προς αυτή την κατεύθυνση και το θέμα αφορά βέβαια εκτός από

Ζητήματα έμφυλης ισότητας στον ακαδημαϊκό χώρο: Δεκατρείς συνεντεύξεις με γυναίκες ακαδημαϊκούς

την ακαδημαϊκή κοινότητα και την πολιτική ηγεσία και την ευρύτερη κοινωνία. Επίσης, υπάρχουν και Ευρωπαϊκές πολιτικές, οι οποίες συμβάλουν ως προς αυτή την κατεύθυνση. Για αυτό τον λόγο άλλωστε μετά από προτροπή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχουν καταρτιστεί σε κάθε πανεπιστήμιο και ερευνητικά ιδρύματα Σχέδια Δράσης για την Έμφυλη Ισότητα (Gender Equality Plans). Το σχέδιο του ΕΚΠΑ, στο οποίο συμμετέχω ως μέλος της Επιτροπής Ισότητας Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων βρίσκεται στον παρακάτω σύνδεσμο:

<https://drive.google.com/file/d/1PhldORSeLoGH54NYkDFmfcBNroPdM92Y/view>.

Σημαντικές προσπάθειες καταβάλλονται και από την Ελληνική Εταιρεία Γυναικών Πανεπιστημιακών, Ε.Λ.Ε.Γ.Υ.Π. <https://elegyp.gr/el/>. Επίσης, υπάρχουν σε παγκόσμιο επίπεδο διάφοροι φορείς και οργανισμοί, οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον χώρο, όπως το δίκτυο ALBA για την ισότητα και συμπερίληψη στις νευροεπιστήμες <https://www.alba.network> στο οποίο έχω την τιμή να συμμετάσχω ενεργά ως μέλος. Ως μέλη αυτού του δικτύου δραστηριοποιούμαστε με εύρος εκδηλώσεων, δημοσιεύσεων κ.α. Για παράδειγμα, μια σημαντική δράση είναι η ενημέρωση των φορέων χρηματοδότησης, σε διεθνές επίπεδο, έτσι ώστε να γίνεται περισσότερη έρευνα για τον ρόλο του φύλου, αλλά και για την ενίσχυση της ετερογένειας, αμεροληψίας και συμπερίληψης στην έρευνα (diversity, equity and inclusion).

Τέλος, κατά την άποψη μου, σημαντικό ρόλο θα μπορούσε να παίξει και η αλλαγή της νοοτροπίας για την κοινή ανατροφή των παιδιών εντός και εκτός γάμου, έτσι ώστε να μην επωμίζεται ο ένας γονέας την ευθύνη και τον χρόνο που χρειάζεται για να μεγαλώσει τα παιδιά του. Θεωρώ ότι αν η ανατροφή των παιδιών γινόταν εξίσου και από τους δύο γονείς (όταν βέβαια είναι και οι δύο διαθέσιμοι), αυτό θα βοηθούσε τις νέες γυναίκες με παιδιά, να ακολουθήσουν την καριέρα που θέλουν με λιγότερα εμπόδια. Το ίδιο βέβαια ισχύει και για τις οικιακές εργασίες, την ευθύνη του «νοικοκυριού», αλλά και την φροντίδα των γηραιότερων ή αδύναμων μελών μιας οικογένειας. Η αλλαγή της νοοτροπίας βέβαια δεν είναι επαρκής και χρειάζονται και αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο, οι οποίες θα ενισχύουν τους νέους γονείς ανεξαρτήτως φύλου.

4. Τι συμβουλές θα δίνετε στις νεότερες γυναίκες στον ακαδημαϊκό χώρο και γενικότερα για την καριέρα τους;

Αυτό που θα ήθελα να πω στις νέες φοιτήτριες και ερευνήτριες είναι να αγαπάνε αυτό με το οποίο διαλέγουν να ασχοληθούν. Αυτό βέβαια ισχύει για οτιδήποτε ασχοληθεί κανείς, αλλά ίσως στην έρευνα να χρειάζεται περισσότερο πάθος, υπομονή και επιμονή. Σίγουρα χρειάζεται πολύ σκληρή δουλειά - ειδικά όταν

Ζητήματα έμφυλης ισότητας στον ακαδημαϊκό χώρο: Δεκατρείς συνεντεύξεις με γυναίκες ακαδημαϊκούς

δουλεύουν σε εργαστήριο – αλλά και διάβασμα. Επίσης, είναι σημαντικό οι νέες γυναίκες, να έχουν αυτοπεποίθηση και αν θεωρούν ότι κάπου υπολείπονται να ζητούν βοήθεια από άλλες επιστήμονες, από μέντορες, συναδέλφισες κ.τ.λ, τόσο γυναίκες, όσο και άνδρες. Πλέον στην εποχή μας υπάρχουν αρκετά δίκτυα και πρωτοβουλίες, οι οποίες συμβάλουν στην ενδυνάμωση των νέων ερευνητριών και ερευνητών και είναι καλό οι ίδιες οι γυναίκες να τα αναζητούν και να τα συμβουλευονται. Επιπλέον, είναι σημαντικό οι γυναίκες να επιζητούν να είναι οικονομικά ανεξάρτητες καθόλη τη διάρκεια της ζωής και καριέρας τους και να μην επωμίζονται εξ' ολοκλήρου την ευθύνη του σπιτιού, των παιδιών και της φροντίδας των συγγενών και φίλων. Τέλος, είναι καλό να έχει κανείς και την ευελιξία όταν κάτι πραγματικά δεν δουλεύει, να μπορεί να το αλλάξει. Να μπορεί για παράδειγμα να αλλάξει πεδίο έρευνας, να ασχοληθεί με κάτι άλλο, ή ακόμα κι αν δεν θέλει να συνεχίσει στον ακαδημαϊκό χώρο τον οποίο διάλεξε να μεταβεί σε κάποιο άλλο πεδίο.

5. Ποιο κατά τη γνώμη σας είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο για την ισότητα των φύλων σήμερα;

Στον δυτικό κόσμο, και άρα και στη χώρα μας, θεωρώ ότι το μεγαλύτερο εμπόδιο είναι η νοοτροπία που ακόμα επικρατεί σε κάποιους τομείς και θεωρείται ότι ορισμένοι ρόλοι είναι καθαρά ανδρικοί ή γυναικείοι. Παρόλο που η νοοτροπία αυτή αλλάζει, υπάρχει ακόμα μια «υποσυνείδητη μεροληψία» (implicit bias) σε πολλούς ανθρώπους, τόσο όσον αφορά τα επαγγέλματα, και τις θέσεις εξουσίας, αλλά και τους ρόλους των φύλων στην οικογένεια και στην κοινωνία. Πολλές φορές δηλαδή οι διακρίσεις με βάση το φύλο δεν γίνονται συνειδητά, αλλά λαμβάνουν χώρα χωρίς να τις καταλάβουμε εξαιτίας προκαταλήψεων, οι οποίες βρίσκονται «κρυμμένες» μέσα μας. Ευτυχώς αυτό το φαινόμενο φαίνεται μειώνεται, αλλά εξακολουθεί να υφίσταται και χρειάζεται πολλά χρόνια και προσπάθεια για να εξαλειφθεί. Ως νευροεπιστήμονας αναγνωρίζω βεβαίως ότι υπάρχουν διαφορές του φύλου (τόσο σε βιολογικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο), τις οποίες δεν πρέπει να αγνοούμε, αλλά τα νεότερα επιστημονικά δεδομένα μας δείχνουν ότι οι διαφορές αυτές συμβάλουν στην ετερογένεια και στην ποικιλομορφία, η οποία είναι απαραίτητη για την επιτυχία σε όλους τους τομείς.

Σύντομο Βιογραφικό Σημείωμα:

Η Δρ. Χριστίνα Δάλλα είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Φαρμακολογίας στην Ιατρική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Είναι

Ζητήματα έμφυλης ισότητας στον ακαδημαϊκό χώρο: Δεκατρείς συνεντεύξεις με γυναίκες ακαδημαϊκούς

εκλεγμένη Πρόεδρος της Μεσογειακής Εταιρείας για τις Νευροεπιστήμες, ενώ έχει διατελέσει Πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας για τις Νευροεπιστήμες. Επίσης, είναι Ιδρυτικό μέλος και προσωρινή Πρόεδρος του νέο-ιδρυθέντος Ελληνικού Συμβουλίου για τον Εγκέφαλο και είναι μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του European Brain Foundation, section-editor στο European Journal of Neuroscience για θέματα διαφορών φύλου, μέλος του Communications Committee της FENS και μέλος της Εκπαιδευτικής και της Επιστημονικής Επιτροπής του European College of Neuropsychopharmacology. Έχει διατελέσει μέλος της Επιτροπής Ναρκωτικών του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης από το 2018-2022 και είναι μέλος επιτροπών του Εθνικού Οργανισμού Φαρμάκων και της επιτροπής Ισότητας Φύλων του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών. Έχει λάβει βραβεία όπως αυτό για τις νέες γυναίκες στην Επιστήμη από την L’Oreal-Unesco το 2008 και European College of Neuropsychopharmacology Fellowship award το 2015 και έχει πλούσιο ερευνητικό συγγραφικό έργο (75 δημοσιεύσεις και 15 κεφάλαια σε βιβλία). Η έρευνά της εστιάζεται στις διαφορές του φύλου στην νευροψυχοφαρμακολογία. Συγκεκριμένα ασχολείται με τον ρόλο του φύλου σε προκλινικά μοντέλα στρες και κατάθλιψης και στη θεραπεία διαταραχών με τη χρήση συμπεριφορών, νευροχημικών και ενδοκρινολογικών προσεγγίσεων σε αρσενικά και θηλυκά πειραματόζωα. Τέλος, η Δρ. Δάλλα συμμετέχει σε ομιλίες και δράσεις για το ευρύ κοινό για θέματα Νευροεπιστημών, Φαρμακολογίας και Γυναικών στην Επιστήμη, ενώ έχει συμμετάσχει στην έκδοση ή στην επιμέλεια της μετάφρασης έξι βιβλίων για το ευρύ κοινό από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Περισσότερες πληροφορίες:

<http://psychopharmacology.med.uoa.gr/dalla.html>

<http://psychopharmacology.med.uoa.gr/fileadmin/psychopharmacology.med.uoa.gr/uploads/jnr.24602.pdf>